

בין לאומים

מברלין ועד מאלאיה

ד. ר. אַלְסְטוֹן

ישראל כמאלאיה, פינלאנד כיון, בלגיה כבולגריה, דאניה כאינדונאזיה, נדחפות והולכות לצד זה או אחר במחניים; והאומות המאוחדות באסטרטגיה שלפנינו אין להן ברירה אלא להיות חלק ממנגנון הדחיפה. הרי דוגמת הודו שמעידה על דרך התפתחותו של התהליך. מדינה חדשה זו ביקשה לפלס לה נתיב עצמאי משלה; ואילו עמדה בתקיפות על החלטתה, אפשר היתה מביאה לארגון העולמי השפעה חדשה ומבורכת שיש בה כדי למתן את ניגודי המעצמות. אך היא בחרה, לפי שעה להצטרף לגוש המערבי, בתורת קול נוסף, תחת לייצג השפעה שלישית וחיונית על עניני תבל.

יציוב קוי מדיניות-החוץ השונים ותיאומם עם המדיניות הקרויה מערבית או עם זו הקרויה מזרחית, כרוכה באינטרסים כלכליים ואסטרטגיים יותר מבאינטרסים אידיאולוגיים. במקרה הגוש המערבי, הרי שיטת ההבראה הכללית על ידי תמיכת דולרים, שהיא הקלה בדרך כים, הביאה לידי התאמת מדיניות-החוץ והמדיניות הכללית למטרת השגתה של תמיכה מעין זו. מכיוון שקר-מדיניות של אחת הארצות הותאם בדרך זו, יקשה מאד לארץ זו לחזור וללכת בדרכים עצמאיות אפילו בדברים הנוגעים במישרים לעניניה החיוניים. מעתה הריהי כפותה להתחייבויות שעליהן נוסדו ההתאמה והסדר הדולרים הנידון. צרפת היא דוגמה חותכת. גלוי וידוע שבשאלת גרמניה רחוקה צרפת מההשקפה האנגלו-אמריקנית שסופה, לדעתם, שתביא לידי חידוש כוח-המלחמה של הגרמנים, או לידי מלחמה בגלל גרמניה, שבה אולי תשוב צרפת להיות שדה הקרב. ואולם הישענותה הכללית של צרפת על ארצות-הברית כיום כפותה עליה מעין הישענות מדינית, שאינה מרשה לה להמרות את פי ארצות-הברית, ומיניסטרוֹן-החוץ שלהן, בשום שאלה חשובה.

בתוך המחנה הרוסי אחדות-הדעות בעניני מדיניות-החוץ קלה יותר; ולפי שהיא קלה יותר היא נחשבת לעתים קרובות כסימן עבדות. לאמתו

לאמתו של דבר, ובפועל, אין לך אלא שני קוים של מדיניות-החוץ כיום: אחד נמתח בור-שינגטון ואחד במוסקות. כל שאר הקוים הם תולדותיהם של אחד מן השניים, או תחבולות גרידא להשתמט מן ההכרעה. שני הקוים מתפתלים ומקיפים את כדור הארץ והשפעותיהם המנוגדות מורגשות בכל ארץ וארץ, מאיסלאנד ועד המזרח התיכון ומאירלאנד ועד אינדונאזיה. בעטים נס לחה של ריבונות מכל מדינה הקרויה עצמאית, שהיתה בדרכם, עד שהעולם כולו היה למעין מסכת ארצות אבטונומיות-למחצה, הכפופות בפועל למרותן של שתי המעצמות היחידות שעמדה בהן חיותן האימפריאלית.

עובדה זו היא בראש ובראשונה אשר שינתה את האומות המאוחדות שינוי חריף מחבר-הלאומים הישן. מדיניות-הכוח בימי חבר-הלאומים היתה מורכבת. בריטניה, גרמניה, צרפת, ארצות-הברית, ברית-המועצות העולה, ויאפאן, ובמידה פחותה מזו איטליה, היו מתחרות זו בזו בשוק המדיני והכלכלי. כיום נשארו רק שני מתחרים שויים, ארצות-הברית וברית-המזרח-עצות; וסביב שניהם בנויות האומות המאוחדות, יתרון-פשטות זה יש בו מעלות טובות. ככל שיכריעו את רוסייה בהצבעה או יפריעו את ארצות-הברית באובסטרוקציה, קשה להעלות על הדעת שאתח מהן העוזב את האומות המאחדות. כמכות-המות שספג חבר-הלאומים מידי חבריו הממרים לא תרדנה על ראש האומות המאוחדות אשר היו לזירת-ניסוי מובהקת לשני הכוחות הראשיים המתמודדים בעולם.

כל זמן שבריטניה וצרפת מוסיפות ללכת בעינים עצומות אחרי אמריקה בכל השאלות השנויות במחלוקת בינה ובין ברית המועצות, אין למעשה כל סיכוי ל"כוח שלישי" שיקום באומות המאוחדות, ולפיכך אין כל סיכוי שתהיה השפעה ניכרת לאומות הקטנות העושות למען עניניהן המיוחדים. בטובתן ושלא בטובתן, האומות הקטנות והללו שקמות לתחיה נעשות בעל-כרחן אך גזרות בחזית המלחמה הקרה.

תומכת בו. הקומוניזם של ויאטנאם, אינדונזיה ומאלאיה, כמו הקומוניזם של סין, אך דמיון מעט בינו ובין הקומוניזם של רוסיה הסובייטית. ביסודו של דבר, האידיאולוגיה של הקומוניסטים במזרח הרחוק אינה מנוגדת לעקרונות הדימוקראטיה המערבית. אך זו הצרה, שהמעצמות הקולוניאליות שבמערב הניחו לנאציאנאליזם להזדהות עם הקומוניזם ובאמצעותו עם רוסיה הסובייטית, עד שכיום הפכה כמעט כל תנועה לאומית בארצות הקולוניאליות לתנועה פרו־רוסית בכוח. הנה כי כן שאיפותיו של אכר מאלאי או מלמד־תינוקות סיני הם חלק בלתי־נפרד מני גודי העולם הגדולים לא פחות מהממשלה הגרמנית הספאראטיסטית בפראנקפורט או ממפלגת האחדות הסוציאלית באזור הסובייטי של ברלין. לאחד מן המחניים, ולאשר יקרה בהתנגשם, כפופה כל נפש חיה, פשוטו כמשמעו.

אין פירוש הדבר שהסכסוך בין ארצות־הברית ורוסיה הסובייטית, ולחצם ההדדי של שני קווי מדיניות־החוץ, מוכרח להביא לידי מלחמת עולם, קרוב יותר לשער כי הסכסוך בכללו ישאר סבי סוך „קר“, כשחטיבות נפרדות מסתככות במלחמה „חמה“ לפרקים. זו האחרונה עלולה ללבוש צורת מלחמת אזרחים כזו המשתוללת ביוון ובסין, והמאיימת אף על ארצות כצרפת או שהיא עלולה ללבוש כצורת המלחמה הנטושה עכשיו עם מדינת ישראל החדשה, אך אין לשער שהיא תפתח עד כדי שואה גלובאלית, לפי שתוצאותיה של שואה מעין זו הן בלתי־משוררות. עוד ימים ושנים תבקש מדיניות־החוץ של כל אחת מן המעצמות להתבסס באזורי השפעתה שלה ולהחליש את האחרת באזורי השפעתה של זו. ותהליך זה של ביסוס אין פירושו אלא ערי עור נוסף של ריבוניות לאומיות.

ימי המדינה העצמאית באמת עברו־חלפו. אולי סימן טוב הוא. הסכנה קיימת שהדבר עלול להביא לידי שעבוד דיקטטורי או אימפריאליסטי בצורה זו או אחרת. חסידי וושינגטון רואים סכנה מעין זו בתאות־ההתפשטות הבלתי מוגבלת של רוסיה הסובייטית; ותלמידי מוסקוה רואים סכנה זו ב„אימפריאליזם של הדולר“, כמימרתם. אך לעומת הסכנות הללו יש לזכור את הסיכוי שהדבר עלול להביא באחד הימים לידי ביטול ריבונות לאומית ולידי שלטון עולמי יעיל. העולם כיום מחולק לשני חלקים. לא רחר קים הימים שהיה מחולק לשנים־עשר חלקים. החלוקה דהאינדנא קרובה יותר לאחדות מזו שקדמה לה.

של דבר היא קלה יותר מסיבה פשוטה: רוב המדינות הנקראות גרורות לרוסיה אינן תובעות, ולא תבעו לעצמן, מעמד מעצמות או זכות למדיניות־כוח לשם התפשטות מדינית, תרבותית או כלכלית. יוגוסלאוויה אינה עדיין יוצאת מן הכלל בבחינה זו. הניגוד בינה לבין רוסיה מקורו באי־הצלחתה של יוגוסלאוויה לנקוט באמצעים יעילים לשם תיאום כלכלתה עם כלכלת הגוש הסלאוי. תקות רבים כי יוגוסלאוויה תגיע לשינוי ערכים ביחסיה הבינ־לאומיים נשארה מעל. המדינה קשורה לגוש המזרחי על ידי זיקה מס־חרית, סדרת חוזים ועל ידי האידיאולוגיה שלה. הקצף יצא על יעילותו של המשטר שלה, ולא על עקרונותיו; והמריבה בין יוגוסלאוויה והקומואינפורם דומה למריבות שנתגלעו במפלגה הרודית הבולשבית תיכף לאחר המהפכה.

הלחץ מצד רוסיה ומצד ארצות־הברית, בסיועה הערני של בריטניה, להקיף ולהבליע ברשת מדיניות־החוץ שלהן את העולם כולו, נמשך בפעולות בויאטנאם ובמאלאיה כברלין. הנסיון האימפריאליסטי לרכוש השפעה בטריטוריות קולוניאליות אינו חדש. אבל בצורתו המסורתית היה זה בעיקר ענין של מסחר. מלבד זאת הרי שאיפת עמים קולוניאליים לעצמאות נחשבה בדרך כלל בעיני אומות ומעצמות שאינן נוגעות בדבר במישרים כחזיון של לאומנות גרידא וכדבר הטעון הכרעה בין המורדים עצמם לאדונייהם. לא כן הדבר היום. אפילו היסודות הליבראליים שבמערב אינם מוחים על הדיכוי המרעיש בויאטנאם, שם נעשים מעשי־תגמול אכזריים בידי השלטונות הצרפתיים נגד אנשים נקיים ואשמים כאחד. ממשלה סוציאליסטית בבריטניה אינה מנידה עפעף בהרסה כפרים במאלאיה ובשללה מעם הארץ את זכויותיו הראשונות על מנת לעקור תנועה לאומית המיוחסת לקומץ סינים והיא מושרשת ברחבי מאלאיה. אף מדינה מן המדינות הדימוקראטיות אינה פוצה פה נגד דוגמאות אלו של שלטון פרוע, רדיפות וריאקציה חברתית גלויה. סיבת הדבר היא לא רק השפל שבא לאחר המלחמה בזרמי המחשבה הליבראלית וההומאניטארית, אלא, בעיקר, העובדה שכל צורה של לאומיות מתעוררת כמנה כחיתרה תחת עמדות המערב כלפי רוסיה. בשל אנוכיותן של רוב המעצמות הקולוניאליות, וכשלונו של הסוציאליזם המערבי בקיום אחריותו כלפי העמים המנוצלים, נמשכו העמים המשועברים דים בדרך הטבע לקומוניזם, הנראה להם כמכשיר שחרור שעצמתה הכבירה של רוסיה הסובייטית